מחוון למורה

מחוון: יעקב ועשו: הבכורה והברכות, "בא אחיך במרמה"

1. עשו: "אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד, אִישׁ שָׂדֶה"; אוהב אותו יצחק, "כִּי־צַיִד בְּפִיו". יעקב: "אִישׁ תָּם, יֹשֵׁב אֹהָלִים"; אוהבת אותו רבקה, בלי נימוק ובלשון הווה ("אֹהֶבֶת"), אהבה קבועה.
2. עשו חוזר עייף, מבקש "מִן־הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה"; יעקב דורש מכירה ושבועה, ועשו אומר "הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת". הפעלים הרצופים מראים מהירות ואדישות: אוכל, שותה והולך, בלי מחשבה; "וַיִּבֶז" הוא שיפוט מפורש של המספר.
3. רש"י: רשעו, "שֶׁבִּזָּה עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל מָקוֹם": הבכורה היא עבודת ה'. רמב"ן: חשב שימות בציד לפני אביו, ו"אֵין לַבְּכוֹרָה שׁוּם מַעֲלָה רַק אַחֵרֵי הָאָב"; הבכורה היא ירושה, והוא כסיל שחושב רק על היום. אבן עזרא: "שאין לאביו עשר": אין ירושה ממשית; הבכורה כעניין חומרי.
4. ראייה (עיניו כהות), שמיעה (הקול), מגע ("גְּשָׁה־נָּא וַאֲמֻשְׁךָ"), טעם (המטעמים) וריח ("רְאֵה רֵיחַ בְּנִי"). המשפט מראה שיצחק חושד: הקול מסגיר את יעקב, אבל הוא סומך על הידיים, ומברך.
5. רמב"ן: היא לא סיפרה מעולם, מצניעות או מפני שחשבה שאין צורך לספר לנביא; עכשיו חששה שיצחק לא ישנה את דעתו. מכאן שרבקה פעלה כדי לקיים נבואה, ולא רק מאהבה ליעקב: אפשר לראות בה מי שמקדמת את רצון ה' בדרך בעייתית.
6. יעקב שהעמיד פנים שהוא הבכור מקבל את הבכירה (לאה) במקום הצעירה (רחל); "רִמִּיתָנִי" מזכיר את "בְּמִרְמָה" (כז, לה); "הַצָּעִירָה... הַבְּכִירָה" מזכיר את היפוך הבכורה. מידה כנגד מידה.
7. תשובה טובה: ראיות: "בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה", צעקת עשו ובכייתו, החשד "הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב", ומנגד "גַּם־בָּרוּךְ יִהְיֶה"; פירוש: רש"י (יצחק מסכים מדעתו) או רמב"ן (רבקה ונבואת "וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר"); המשך: "וְלָמָּה רִמִּיתָנִי". ניקוד מוצע: שתי ראיות 6, פירוש 4, ההמשך 4, עמדה וניסוח 6.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, רשב"ם וספורנו מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה' מובא בכתיב ה'. ממלכתי: סיפורי בראשית (פרקים א-יא ותולדות האבות) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי והשוואה לספרות המזרח הקדום); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.